LAUSUNTO

Helsinki 11.11.2016

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa perjantaina 18.11.2016 klo 11:00

Asia: HE 209/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta ja 1 luvun 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 217 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 68 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja:

pääekonomisti Jussi Ahokas, jussi.ahokas@soste.fi, puhelin 050 308 6870
erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, puhelin 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas pääsihteeri

SOSTEn lausunto HE 209/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta ja 1 luvun 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Yhteenveto

SOSTE pitää hyvänä, että hallitus on valmis kokeilemaan uusia keinoja työllisyyden edistämiseksi ja pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi. Määräaikaiset kokeilut antavat mahdollisuuden arvioida järjestelmää avoimesti ja ennakkoluulottomasti. SOSTE pitää tärkeänä, että kokeilun edetessä työvoimapolitiikan toimintamallia voidaan muuttaa joustavasti ja että ne uudistukset, joilla ei saavuteta haluttuja tavoitteita, voidaan perua.

SOSTE kannattaa työvoimapolitiikan rahoitusjärjestelmän muutosta joustavampaan suuntaan siten, että niin sanottuihin passiivitukiin aiemmin ositettuja resursseja voidaan käyttää työvoimapolitiikan aktiivitoimenpiteiden rahoitukseen. Ehdotettu muutos luo mahdollisuuksia myös muulle hallintorajat ylittävälle yhteistyölle. Erityisesti vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä tukevien toimenpiteitä ja tukia tulisi käsitellä kokonaisuutena yhdistäen esimerkiksi TE-hallinnon ja sosiaalipalveluiden tarjoamat tukipalvelut.

Esityksessä on tuotu esiin lakimuutosten taloudelliset sekä yhteiskunnalliset vaikutukset. Esitetyillä muutoksilla, erityisesti palkkatukea koskevilla, on vaikutusta myös pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten sekä yleisemmin väestön sosiaaliseen hyvinvointiin. SOSTE vaatiikin esityksen laajempien sosiaalisten vaikutusten arvioimista.

SOSTE suosittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa lakiesitystä käsitellessään kiinnittämään huomion erityisesti seuraaviin kohtiin:

- Järjestöjen mahdollisuudet työllistää palkkatuella on turvattava jatkossakin, jotta välityömarkkinoiden toimintaedellytykset säilyvät ja pitkäaikaistyöttömien sekä osatyökykyisten työelämäpolut johtavat avoimille työmarkkinoille myös tulevaisuudessa.
- Palkkatuen taso tulee määrittää laissa yksiselitteisesti ja työssäoloehdon tulee karttua täysimääräisenä.
- Rekrytointikokeilijan oikeuksia tulee selkeyttää.
- Työnhakijan haastatteluihin on välttämätöntä sisällyttää ohjauksellisia ja mahdollisuuksien mukaan työkyvyn vahvistumista tukevia elementtejä.
- Starttirahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittaminen tulee mahdollistaa.
- Omaehtoisen opiskelunajan kulukorvaus tulee säilyttää.

SOSTE

Yksityiskohtaisempia perusteluita

Yhdistysten ja säätiöiden mahdollisuus palkkatukeen on turvattava jatkossakin

Järjestöjen palkkatukipaikkoihin ohjautuu henkilöitä, joiden työllistymismahdollisuudet avoimille työmarkkinoille ovat heikompia. Järjestöjen kokemuksellisen osaamisen ja työllistyville antaman tuen kautta henkilöiden osaaminen vahvistuu, itsetunto paranee ja työelämävalmiudet kohenevat.

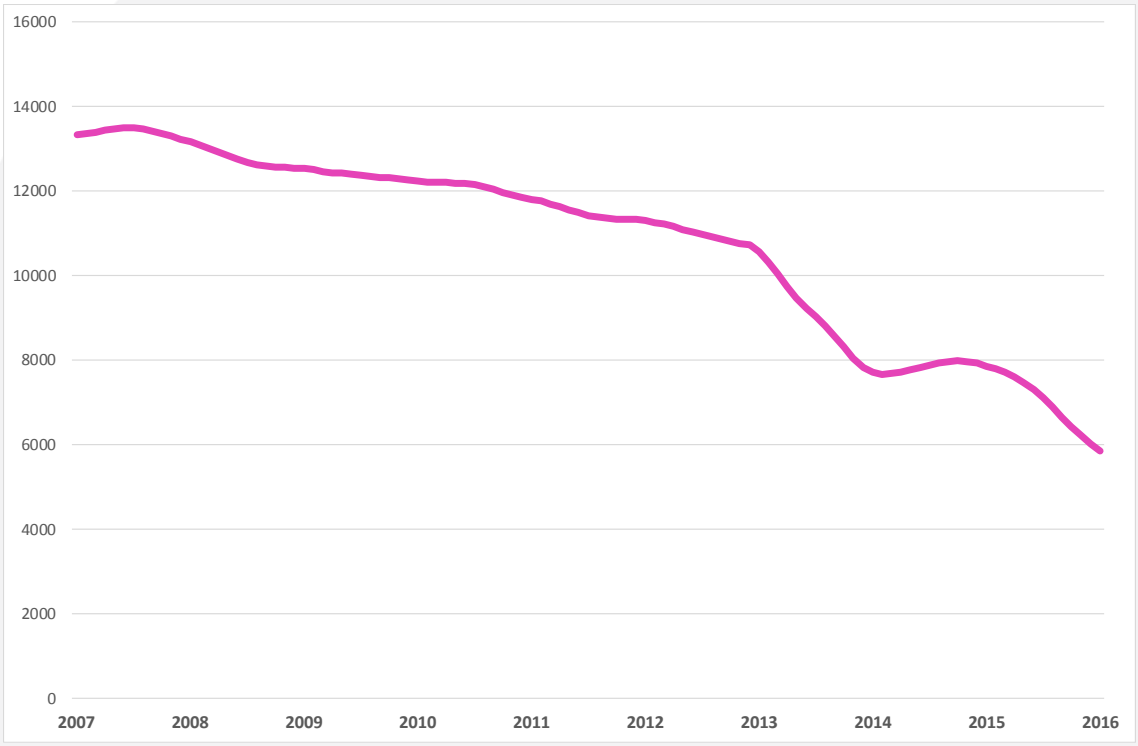
Niin sanotuilla välityömarkkinoilla työttömille ja osatyökykyisille muodostuvat polut esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta työkokeiluun ja edelleen palkkatukityöpaikkaan ovat motivaation ja työkyvyn kehittymisen kannalta ensisijaisen tärkeitä. Ilman positiivista tulevaisuuden odotusta ja mahdollisuutta edetä tuetusti kohti avoimia työmarkkinoita monen kohdalla vaarana on pudota lopullisesti pois avoimien työmarkkinoiden käytöstä.

Kun työvoiman määrä väestörakenteen muutoksen myötä vähenee tulevina vuosina, on tällä hetkellä erittäin tärkeää estää ihmisten putoaminen pois työmarkkinoiden käytöstä. On tärkeä muistaa lisäksi, että järjestöt työllistävät palkkatuella henkilöitä myös suunnittelemaan ja järjestämään muille työttömille ja heikompiosaisille toimintaa esim. kohtaamispaikoissa. Näillä on sosiaalisten vaikutusten lisäksi myös työllistymistä edistäviä vaikutuksia.

SOSTEn selvityksen[i] mukaan valtakunnallisista järjestöistä lähes viidennes arvioi, että edellinen palkkatukiuudistus heikensi niiden mahdollisuuksia työllistää ihmisiä palkkatuella. Paikallisyhdistyksiin uudistus on vaikuttanut kielteisemmin: niistä puolet arvioi, että uudistus huononsi työllistämismahdollisuuksia. Myös käytäntö on osoittanut, että yhdistysten ja säätiöiden on nykyään yhä vaikeampi saada palkkatukea.[ii] Syinä ovat olleet määrärahojen väheneminen ja huomattavan erilaiset linjaukset määrärahojen kohdentamisesta eri alueilla.

Kuviossa 1 on esitetty järjestöjen ja säätiöiden palkkatuella työllistämisen kehitys vuosien 2007 ja 2016 välisenä aikana. Kun vuonna 2007 järjestöt työllistivät palkkatuella parhaimmillaan lähes 14000 henkilöä, vuoden 2016 alussa työllistettyjä oli enää hieman vajaa 6000 henkilöä. Tämä kehitys on tapahtunut samaan aikaan pitkäaikaistyöttömyyden nopean kasvun kanssa. Kun vuonna 2009 järjestöjen palkkatukityöllistettyjen suhde pitkäaikaistyöttömien määrään oli yli 30 prosenttia, putosi se vuoden 2016 alussa alle 5 prosentin. Tarpeet ja resurssit ovat kehittyneet välityömarkkinoilla karulla tavalla vastakkaisiin suuntiin. Vuoden 2016 aikana työllistettyjen määrä on yhä pudonnut ja vuoden 2017 valtion talousarviossa järjestöjen palkkatukeen käytettävää määrärahaa ollaan supistamassa entisestään.

Kuvio 1. Järjestöjen ja säätiöiden palkkatuella työllistäminen henkilöiden määrän (12 kk:n liukuva keskiarvi) kehitys vuosina 2007-2016 (Lähde: TEM)

Vuonna 2017 yhdistyksille ja säätiöille on budjetissa varattu palkkatukimäärärahoja enintään 3000 henkilötyövuoden verran. Määrärahoihin on kohdistettu merkittävä leikkaus. TEMin virkamiesten laskelmien mukaan 3000 hvt:ta olisi noin 1000 htv:ta vähemmän kuin tänä vuonna. Palkkatuella työllistämisen väheneminen on jo nyt vaikuttanut kielteisesti järjestöjen, työpajojen, säätiöiden ja yritysten toimintaan. Palkkatuen puutteella on laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia, jos monia yleishyödyllisiä toimintoja joudutaan vähentämään tai kokonaan lakkauttamaan.

SOSTE vaatii, että järjestöjen mahdollisuudet työllistää palkkatuella on turvattava jatkossakin, jotta välityömarkkinoiden toimintaedellytykset säilyvät ja pitkäaikaistyöttömien sekä osatyökykyisten työelämäpolut johtavat avoimille työmarkkinoille. Välityömarkkinatoimijoiden rooli vaikeasti työllistyvien, vammaisten ja osatyökykyisten työllistäjänä ja asiakkaan ohjaajana on merkittävä. Välityömarkkinoiden tuottamat työllisyyspalvelut ovat keskeinen osa vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymisen palvelujärjestelmää. Välityömarkkinat tarjoavat työelämäosallisuutta ja avoimelle sektorille tapahtuvia siirtymiä tukevia palveluita sekä palkkatuettuja työpaikkoja. Välityömarkkinatoimijoilla on merkittävää osaamista ja kokemusta sekä koko työllistämisen palvelupolun hallinnasta sekä ihmisten toimintakyvyn ja osallisuuden vahvistamisesta. SOSTE kannustaa kehittämään hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä ja ottamaan välityömarkkinatoimijat mukaan kehittämistyöhön.

Palkkatuen määrä tulee pitää selkeänä ja työssäoloehto tulee karttua täysimääräisenä

Palkkatuen käyttöä suunnataan jatkossa aiempaa enemmän pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseen**.** Tämä ei saa johtaa siihen, että jo pitkäaikaistyöttömyyteen ajautuneet unohdetaan ja heidän mahdollisuuksiaan saada palkkatukea entisestään rajoitetaan. Erityisesti painotus on ongelmallinen, jos hyvästä tahdosta huolimatta ihmisiä yhä ajautuu pitkäaikaistyöttömyyteen.

Pitkäaikaistyöttömyyden riskin arvioinnissa käytetään esityksen mukaan ennakoivaa profilointityökalua. Riskiarviota ei voi automatisoida, sillä ihmisten tilanteet ovat aina yksilöllisiä. Profilointityökalu ei ennusta pitkäaikaistyöttömyyden riskiä tyydyttävästi esim. nuorten kohdalla. **SOSTEn mielestä työttömyyden pitkittymisen riskiarvioinnissa tulisi aina olla mukana myös virkailijan arvio.**

Esityksen mukaan arviointia ei edellytettäisi, jos palkkatuen myöntämisen perusteena olisi vamma tai pitkäaikaissairaus, joka olennaisesti tai pysyvästi tai pysyväisluonteisesti alentaa tuottavuutta tarjotussa työtehtävässä. Esityksessä jätetään määrittelemättä, ketkä henkilöt ovat vammaisia ja osatyökykyisiä. Riskinä on, ettei työvoimahallinnolla ole riittävää ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnista sekä siitä, minkä verran henkilön sairaudesta on todellista haittaa ko. työtehtävän hoitamiseen. **SOSTE esittää, että työvoimahallinnon ammattitaitoa ja osaamista vammaisten ja osatyökykyisten tunnistamisessa ja taitojen, osaamisen ja kykyjen arvioinnissa täydennetään yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa.**

Esityksen mukaan palkkatuki määritellään enimmäisprosentein (30, 40 tai 50 % palkkauskustannuksista). On ymmärrettävää, että tällä pyritään määrärahojen riittävyyteen. Ko. kirjaus antaa kuitenkin mahdollisuuden enimmäisprosenttien alittamiseen. Tämä johtaa työnhakijoiden epätasa-arvoiseen kohteluun. Edellisen palkkatukiuudistuksen tarkoituksena oli saada prosenttimäärien kautta työnantajille ennakoitavuutta siihen, kuinka paljon palkkatukea henkilön palkkaamiseen saa. Mahdollisuus prosenttien alittamiseen vähentää ennakoitavuutta entisestään palkkaamistilanteessa. **SOSTE esittää, että palkkatuen määrä pidetään selkeänä ja *enintään* kirjaus poistetaan.**

Esityksen mukaan työssäoloehto karttuisi palkkatuetun työn osalta jatkossa siten, että työssäoloehtoon luettaisiin 75% työssäoloehdon täyttävistä kalenteriviikoista. Tämä asettaa työntekijät eriarvoiseen asemaan keskenään. Palkkatuetussa työssä olevan henkilön tulisi työskennellä kahdeksan kuukautta työssäoloehdon täyttymiseksi. Palkkatukimäärärahojen kiristyessä pidemmät työskentelyjaksot ovat harvinaisempia. Työssäoloehdon täyttymättä jäämisestä seuraa merkittävää taloudellista haittaa työttömäksi jäävälle. Yli 60-vuotiaiden kohdalla tällä voi olla myös eläketurvaa heikentäviä vaikutuksia. On hyvä, että esityksessä on tiettyjä poikkeussääntöjä erityisesti yli 60-vuotiaille, nämä poikkeukset koskettavat kuitenkin vain pientä joukkoa työttömiä. **SOSTE vaatii, että työssäoloehdon heikennyksestä luovutaan ja työssäoloehto karttuisi täysimääräisesti.**

SOSTE pitää hyvänä ja selkeyttävänä ratkaisuna esitystä työsopimuslain 13 luvun 6§ työntarjoamisvelvollisuudesta poikkeamisesta koskevan säännöksen vakinaistamista.

Rekrytointikokeilijan oikeuksia tulee selkeyttää

SOSTE pitää pääsääntöisesti hyvänä työkokeilun käyttötarkoituksen laajentamista soveltuvuuden arvioimiseksi. Erityisesti nuorille ja vastavalmistuneille, joilla ei vielä ole työkokemuksen kautta saatua näyttöä osaamisesta, tällä voi olla työllistymistä edistävää vaikutusta. Tärkeää on kuitenkin, että kokeilu on rajattu, se perustuu vapaaehtoisuuteen ja lähtökohtaisesti työnantajalla tulee olla tosiasiallisesti sillä hetkellä työtä tarjolla. **SOSTE katsoo, että TE-toimistolla tulee olla riittävästi resursseja valvoa, etteivät työnantajat käytä rekrytointitukea väärin.**

Esityksen mukaan Työ- ja elinkeinotoimisto ja rekrytointikokeilun järjestäjä voivat purkaa rekrytointikokeilua koskevan sopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti muille osapuolille. Työnantaja on myös velvollinen perustelemaan syyt työ- ja elinkeinotoimistolle, mikäli työsopimusta ei synnykään. Työkokeilijan oikeudet jäävät esityksessä epäselviksi. **SOSTE pitää tärkeänä, että rekrytointikokeilijan oikeuksia selkeytetään.** Rekrytointikokeilijalla tulee olla yhtäläinen oikeus purkaa sopimus. Myös rekrytointikokeilijan olisi hyvä saada perustelut, mikäli työsopimusta ei synnykään.

Yhden kuukauden rekrytointikokeilun aikana ei välttämättä nouse esiin vammaisen tai osatyökykyisen henkilön vahvuudet työntekijänä. Vammaisen tai osatyökykyisen henkilön rekrytointikokeilun kannalta on merkityksellistä se, että työnantajilla on resursseja kokeilun ohjaamiseen. **SOSTE katsoo, että rekrytointikokeiluun tulee voida yhdistää tarpeen mukaan esim. työhönvalmentajan palvelua ja työolosuhteiden järjestelytukea.**

SOSTE pitää hyvänä työsopimuslakiin lisättyä esitystä rekrytointikokeilun keston vähentämisestä kokeilun jälkeen solmittaman työsuhteen koeajasta. Esitys on rekrytointikokeilijan kohdalla oikeudenmukainen ja mahdollisesti lisää halukkuutta lähteä rekrytointikokeiluun. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta myös vammaisten nuorten mahdollisuus työkokeiluun osana esim. erityisammattioppilaitosten työelämäyhteistyötä tulee turvata.

Työnhakijan haastatteluihin tulee yhdistää mukaan myös ohjauksellisia elementtejä

SOSTEn näkemyksen mukaan määräaikaishaastattelut poikkeuksetta kolmen kuukauden välein voi olla toimiva ratkaisu, mikäli tapaamisiin yhdistetään aidosti mukaan myös ohjauksellisia sekä työnhakijoiden työkykyä ja voimavaroja vahvistavia elementtejä. Pelkkä työllistymissuunnitelman tarkastustapaaminen ei riitä, jos aidosti on halua tukea työtöntä työllistymisessä. TE-toimistojen johtajien[iii] mukaan pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat henkilökohtaista, usein monialaista, palvelua. Tällaisten palveluiden saatavuus on kuitenkin heikentynyt selvästi vuoden 2013 alun TE-palvelujen uudistuksen jälkeen.

Starttiraha

SOSTE pitää hyvänä esityksen pyrkimystä laajentaa starttirahan käyttöä ja yksinkertaistamaan sen myöntämiskäytäntöjä TE-toimistoissa. Starttirahan osalta on tärkeää, että samalla otetaan huomioon hallituksen kärkihanke 5: Osatyökykyisille tie työelämään tavoitteet. Starttirahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittaminen tulee mahdollistaa.

Omaehtoisen opiskelunajan kulukorvaus tulee säilyttää

Esityksen mukaan jatkossa omaehtoisen opiskelun ajalta ei maksettaisi kulukorvausta. Uudelleen kouluttautuminen on monelle terveydellisistä syistä tai vanhentuneen koulutuksen vuoksi työllistymisen edellytys. Omaehtoisen opiskelun käyttö aikuisten, pitkään työttömien joukossa voi laskea, mikäli toimeentulon mahdollisuuksia opintojen aikana kiristetään poistamalla kulukorvaus. SOSTE esittää, että omaehtoisen opiskelunajan kulukorvaus säilytetään.

SOSTE pitää myönteisenä, että jatkossa alle 25 vuotiaille ammattikouluttamattomilla nuorilla on myös mahdollisuus saada kulukorvausta.

Lyhytkestoinen työ yrittäjänä

SOSTE pitää hyvänä ja tärkeänä avauksena esitettyä työnhakijan mahdollisuutta saada soviteltua työttömyysetuutta enintään kaksi viikkoa kestävän yritystoimintaan työllistymisen ajalta.

---

[i] http://www.soste.fi/ajankohtaista/palkkatukiuudistus-on-vaikeuttanut-tyollistamista-paikallisyhdistyksiin.html 12.5.2015
[ii] http://www.soste.fi/ajankohtaista/palkkatukirahojen-puute-vie-tyollistymismahdollisuuksia-ja-vaikeuttaa-yhdistysten-toimintaa.html 16.11.2015

[iii] SOSTE: Sosiaalibarometri 2015

LAUSUNTO

Helsinki 11.11.2016

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa perjantaina 18.11.2016 klo 11:00

Asia: TPA 13/2015 vp Toimenpidealoite työllistämisen vauhdittamiseksi työnantajan sivukulujen määräaikaisella alentamisella TPA 19/2015 vp Toimenpidealoite nuorten työmahdollisuuksien parantamisesta TPA 48/2016 vp Toimenpidealoite nuorten työmahdollisuuksien parantamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 217 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 68 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: pääekonomisti Jussi Ahokas, jussi.ahokas@soste.fi, puhelin 050 308 6870

erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, puhelin 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas pääsihteeri

SOSTEn lausunto TPA 13/2015 vp Toimenpidealoite työllistämisen vauhdittamiseksi työnantajan sivukulujen määräaikaisella alentamisella TPA 19/2015 vp Toimenpidealoite nuorten työmahdollisuuksien parantamisesta TPA 48/2016 vp Toimenpidealoite nuorten työmahdollisuuksien parantamisesta

Lausunto

SOSTE kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa kommentointimahdollisuudesta koskien ao. toimenpidealoitteita.

SOSTE tukee toimenpidealoitteiden TPA 19/2015 vp ja TPA 48/2016 vp nuorten työmahdollisuuksien parantamisesta esitystä tehdä nuorisotakuusta ja etsivästä nuorisotyöstä tehdään kunnollinen seuranta sekä esityksen mukaista panostusta työpajatoimintaa, etsivään nuorisotyöhön ja oppisopimustoiminnan kehittämiseen.

Toimenpidealoitteessa TPA 13/2015 vp työllistämisen vauhdittamiseksi työnantajan sivukulujen määräaikaisella alentamisella esitetty malli on aloitteen tekijän mukaisesti ”eräänlainen palkkatuki”. SOSTE katsoo, että tämän sijaan työllisyysmäärärahoja ja erityisesti palkkatukimäärärahoja tulisi lisätä.

SOSTE suosittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa toimenpidealoitteita käsitellessään kiinnittämään huomion erityisesti seuraaviin kohtiin:

- Hallituksen kärkihanke Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan on vasta alkuvaiheessa. Kärkihankkeen toimenpiteiden tuloksellisuutta on vielä vaikea arvioida.

- Hallituksella on meneillään useita eri kärkihankkeiden toimenpiteitä, kuten kannustinloukkujen purkaminen ja perustulokokeilu, joiden tuloksellisuutta on vielä vaikea arvioida. Näiden vaikutukset nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen tulee arvioida ennen uusien mallien valmistelua.

- Kilpailukykysopimuksen vaikutukset nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen tulee arvioida ennen uusien mallien valmistelua.

SOSTE